

The moral component of monetary socialization comprises individuals' attitudes to money and their emotional experiences related to it.

The author used E.I. Gorbacheva and A.B. Kupreychenko Moral Assessment of Money to study the following types of students' moral assessment of money: morally positive, morally indefinite, morally contradictory, morally conflicting, morally negative, morally-indifferent and morally nihilistic.

The most widespread type of moral assessment of money was shown to be the morally conflicting assessment, which drew on intrapersonal conflicts. On the one hand, young people consider money as a positive phenomenon and seek to own it, and on the other hand, they treat it as an evil and deny its social functions. This may provoke acute negative emotions and anxiety about money.

Ключові слова: *монетарна соціалізація, економічна соціалізація, гроші, моральнісний компонент, моральнісна оцінка грошей, професіоналізація.*

Відомості про автора

Никоненко Олена Вікторівна, аспірантка інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України, практичний психолог ДНЗ № 42, м. Чернігів, Україна.

Nikonenko, Olena Viktorivna, PhD student, G.S. Kostiuk Institute of psychology of the NAES of Ukraine, Chernihiv, Ukraine.

E-mail: svetlos33@gmail.com

Отримано 2 жовтня 2017 р.
Рецензовано 9 жовтня 2017 р.
Прийнято 11 жовтня 2017 р.

УДК 159.922.6(043.3)

Полякова В.І.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ СКЛАДОВОЇ ГЕНДЕРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Полякова В.І. Психологічні особливості комунікативної складової гендерної толерантності вчителів закладів середньої освіти. Статтю присвячено висвітленню результатів емпіричного дослідження психологічних особливостей розвитку комунікативної складової гендерної толерантності вчителів закладів середньої освіти. Наведено результати емпіричного дослідження, за якими констатовано недостатній рівень розвитку комунікативної складової гендерної толерантності у понад двох третин досліджуваних учителів.

Подано дані щодо емпіричного розподілу вчителів закладів середньої освіти за рівнями комунікативної складової гендерної толерантності. Установлено особливості комунікативної складової гендерної толерантності вчителів залежно від стажу педагогічної діяльності та профілю предмета викладання.

Ключові слова: *гендерна толерантність, комунікативна установка, комунікативна толерантність, учителі, заклади середньої освіти.*

Полякова В.И. Психологические особенности коммуникативной составляющей гендерной толерантности учителей заведений среднего образования. Статья посвящена результатам эмпирического исследования психологических особенностей коммуникативной составляющей гендерной толерантности учителей заведений среднего образования.

Приведены результаты эмпирического исследования относительно недостаточного уровня развития коммуникативного компонента гендерной толерантности у более двух третей испытуемых учителей.

Представлены данные эмпирического распределения учителей заведений среднего образования по уровням коммуникативной составляющей гендерной толерантности. Установлены особенности коммуникативной составляющей гендерной толерантности учителей в зависимости от стажа педагогической деятельности и профиля предмета преподавания.

Ключевые слова: *гендерная толерантность, коммуникативная установка, коммуникативная толерантность, учитель, заведения среднего образования.*

Постановка проблеми. В умовах реалізації Концепції нової української школи толерантність як професійно важлива якість учителів закладів середньої освіти набуває особливої ваги. При цьому гендерний аспект толерантності визначає здатність учителів до толерантної взаємодії з усіма суб'єктами освітнього процесу на засадах гендерної рівності, створення умов для самореалізації особистості кожного з них відповідно до їхніх запитів, потреб, уподобань незалежно від обмежень, які накладають традиційні гендерні стереотипи на людину відповідно до її статі.

Разом із тим, теоретичний аналіз літератури (О. Бондарчук [4], Т. Говорун [7], Л. Карамушка [12], О. Нежинська [11] та ін.) та освітньої практики дозволяє припустити наявність гендерних упереджень у доволі великій кількості освітян. Саме тому актуальним уявляється дослідження психологічних особливостей гендерної толерантності педагогів та її складових, урахування яких дозволить визначити сприятливі соціально-психологічні умови організації толерантної гендерної взаємодії з усіма суб'єктами освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти гендерної проблематики вже були предметом дослідження науковців. Зокрема, досліджено види, складові, рівні й чинники толерантності особистості загалом та її розвитку в дітей і молоді (Г. Бардієр [1] та ін.). Вивчалися психолого-педагогічні аспекти процесу гендерної соціалізації особистості (С. Бем [2], П. Горностай [8] та ін.), гендерної взаємодії персоналу організацій, у тому числі в освітній галузі (О. Бондарчук [4], Т. Говорун [7], Л. Карамушка [12], О. Кікінежді [7], О. Ключко [6], О. Нежинська [11], М. Ткалич [13] та ін.).

Водночас, психологічні особливості комунікативної складової гендерної толерантності вчителів закладів середньої освіти, попри всю актуальність, не виступали предметом спеціального дослідження.

Мета дослідження: дослідити психологічні особливості розвитку комунікативної складової гендерної толерантності вчителів закладів середньої освіти.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Комунікативну складову гендерної толерантності вчителів закладів середньої освіти було досліджено відповідно до авторській моделі за критерієм «комунікативна толерантність у гендерній взаємодії». З цією метою вивчалися комунікативна толерантність учителів загалом, а також їхні комунікативні установки стосовно осіб різної статі й різного типу гендерної ідентичності зокрема.

Загальний рівень комунікативної толерантності вчителів визначено за тестом В. Бойка «Комунікативна толерантність», який дозволяє оцінити, в яких аспектах відносин з іншими особами вчителі найбільше схильні до конфліктів, зрозуміти, які поведінкові реакції, стратегії й установки в міжособистісному спілкуванні їм варто підкоригувати, щоб зробити комунікаційний процес більш конструктивним [3].

Крім того, досліджено негативні комунікативні установки вчителів за методикою В. Бойка [14] у модифікації О. Бондарчук, О. Нежинської, В. Полякової. Суть модифікації цієї методики полягала у спрямуванні досліджуваних в їхніх судженнях на оцінювання не загальних ситуацій спілкування, а ситуацій у контексті гендерної взаємодії.

За узагальненням результатів, одержаних за цими методиками, виявилися рівні комунікативної складової гендерної толерантності: високий, середній, низький.

Високий рівень даної складової (3 бали) визначався в разі високого рівня комунікативної толерантності і низького рівня негативної комунікативної установки у гендерній взаємодії, низький (1 бал) – у випадку низького рівня комунікативної толерантності і високого рівня негативної комунікативної установки у гендерній взаємодії. Усі інші співвідношення показників було віднесено до середнього рівня (2 бали) комунікативної складової гендерної толерантності.

В емпіричному дослідженні комунікативної складової гендерної толерантності взяли участь 500 учителів закладів середньої освіти з різних регіонів України, які були розподілені на групи за: 1) статтю (21,6% чоловіків і 78,4% жінок); 2) стажем педагогічної діяльності (8,8% до 5 років; 17,2% 5–9 років; 23,2% 10–20 років%; 50,8% понад 20 років); 3) профілем предмета викладання (суспільно-гуманітарний (55,2%) і природничо-математичний (44,8%)); 4) типом навчального закладу (заклад середньої освіти традиційного типу (52,4%) і інноваційного типу (ліцеї, гімназії) (47,6%)).

Обробка даних здійснювалася за допомогою комп'ютерного пакета SPSS (версія 17.0).

На першому етапі емпіричного дослідження за методикою В. Бойка «Комунікативна толерантність» установлено недостатній рівень досліджуваного феномену для значної кількості вчителів (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл вчителів за рівнями комунікативної толерантності

Рівні комунікативної толерантності	Кількість досліджуваних, у %
Високий	42,1
Середній	39,5
Низький	18,4

Як видно з табл. 1, значна частина вчителів характеризуються середнім (39,5%) і низьким (18,4%) рівнями комунікативної толерантності. Високий рівень комунікативної толерантності властивий менше половини вчителів (42,1%).

Детальний аналіз свідчить про низку «проблемних місць» у проявах комунікативної толерантності досліджуваних учителів (табл. 2).

Таблиця 2

Вираженість проявів комунікативної інтолерантності досліджуваних учителів

Прояви комунікативної інтолерантності	М	σ
Невміння зрозуміти індивідуальні особливості інших людей	6,15	3,69
Використання себе як єдиного еталону при оцінках інших осіб	5,71	2,58
Категоричність або консерватизм в оцінках інших осіб	6,18	2,39
Невміння приховати неприємні почуття, що виникають при зіткненні з неприємними якостями в інших	6,18	2,69
Прагнення переробити, перевиховати партнера по спілкуванню	5,51	3,65
Прагнення підігнати інших учасників комунікації під себе	5,48	3,09
Невміння прощати іншому помилки	5,75	3,66
Нетерпимість до дискомфортних станів іншого	4,75	4,03
Невміння пристосовуватися до інших учасників спілкування	5,05	3,30
Загальний показник	45,49	22,41

З табл. 2 випливає, що у досліджуваних учителів доволі виражені категоричність або консерватизм в оцінці інших осіб, невміння приховати неприємні почуття, що виникають при зіткненні з неприємними якостями в інших (6,18 бала в середньому), а також невміння зрозуміти індивідуальні особливості інших людей (6,15 бала в середньому). Найменше проявляється у вчителів нетерпимість до дискомфортних станів іншого (4,75 бала в середньому).

Викликає тривогу той факт, що особливо яскраво дані тенденції виявляються у молодих учителів. Так, за результатами дисперсійного аналізу виявлено вищі прояви комунікативної інтолерантності у вчителів зі стажем до 9 років. Йдеться про невміння: зрозуміти індивідуальні особливості інших людей (8,1 бала в середньому у педагогів зі стажем роботи до 9 років проти 5,4 бала у вчителів зі стажем понад 20 років); приховати неприємні почуття, що виникають при зіткненні з неприємними якостями в інших (7,4 бала в середньому у педагогів зі стажем роботи до 9 років проти 5,6 бала у вчителів зі стажем понад 20 років, $p < 0,01$) (рис. 1).

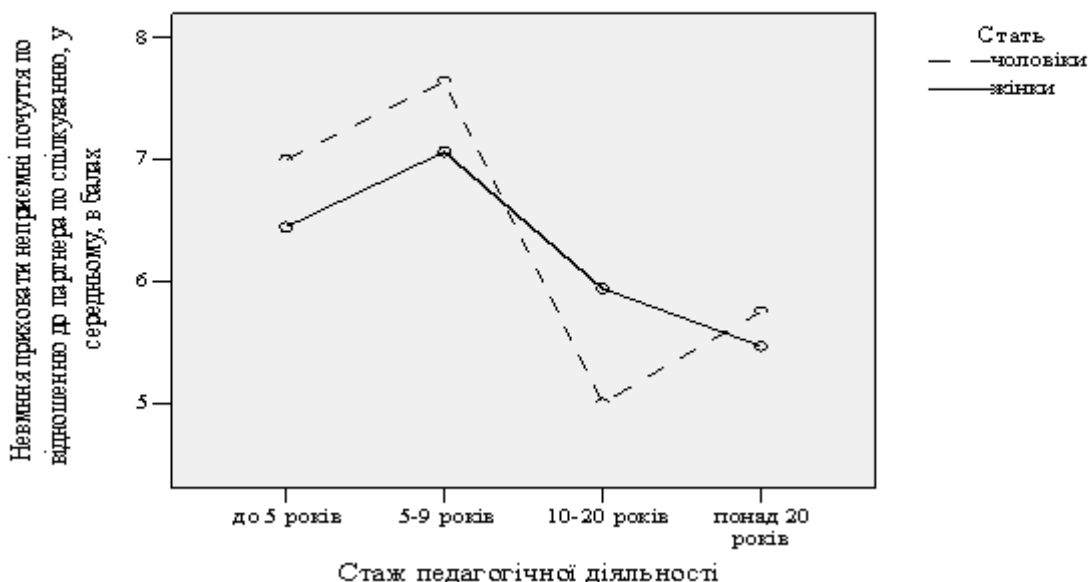

Рис. 1. Особливості прояву невміння вчителів приховати неприємні почуття залежно від стажу педагогічної діяльності

При цьому хоча в цілому статично значущих відмінностей у комунікативній толерантності освітян залежно від статі виявлено не було, констатовано гендерні відмінності за окремими її проявами. Так, чоловіки виявляють більшу, ніж жінки, категоричність або консерватизм в оцінках інших осіб (7,8 і 5,6 бала в середньому, відповідно, $p < 0,01$); нетерпимість до дискомфортних станів іншого (6,5 і 4,3 бала в середньому, $p < 0,01$), невміння чи небажання прийняти його індивідуальні особливості (7,5 і 5,5 бала в середньому, відповідно $p < 0,01$).

Натомість жінки-вчителі більше, ніж чоловіки, виявляють прагнення переробити, перевиховати партнера по спілкуванню (5,8 і 4,8 бала в середньому, відповідно, $p < 0,05$), підігнати інших учасників комунікації під себе (5,8 і 4,7 бала в середньому, відповідно, $p < 0,05$).

Отже, в даному випадку підтвердилась стильова своєрідність жінок і чоловіків, установлена в ряді досліджень (В. Знаков [9], Є. Ільїн [10]; Я. Шкурко [15] та ін.), в яких

показано, що за однакової ефективності певних видів життєвої активності, стиль її забезпечення різний: чоловіки більше орієнтовані на результат, а для жінок велику вагу, окрім того, відіграє й сам процес. Саме тому жінки можуть оцінити результат нижче, якщо вони були незадоволені перебігом процесу його досягнення [9; 10].

Одержані результати підтверджено при аналізі негативних комунікативних установок досліджуваних учителів стосовно осіб різної статі й типів гендерної ідентичності, виявлених за методикою В. Бойка «Комунікативні установки» в модифікації О. Бондарчук, О. Нежинської, В. Полякової. Так, низький рівень негативних установок встановлено лише у 43,1% досліджуваних, решта учителів характеризується середнім (30,0%) або високим (26,9%) рівнями.

Зокрема, йдеться про різноманітні прояви негативних комунікативних установок досліджуваних учителів стосовно осіб різної статі й різного типу гендерної ідентичності (табл. 3).

Таблиця 3

Вираженість негативних комунікативних установок досліджуваних учителів

Прояви негативних комунікативних установок	М	σ
Завуальована жорстокість у спілкуванні з особами різної статі й типу гендерної ідентичності	3,28	1,05
Відкрита жорстокість у спілкуванні з особами різної статі й типу гендерної ідентичності	2,13	1,44
Обґрунтований негативізм у спілкуванні з особами різної статі й типу гендерної ідентичності	1,95	1,67
Необґрунтований негативізм у спілкуванні з особами різної статі й типу гендерної ідентичності	1,54	1,47
Негативний особистісний досвід у спілкуванні з особами різної статі й типу гендерної ідентичності	2,14	1,45
Загальний показник	11,23	5,34

Як видно з табл. 3, найбільше у досліджуваних вчителів виявляється завуальована жорстокість у спілкуванні з особами різної статі й типами гендерної ідентичності (3,28 бала у середньому). Такі вчителі вважають, що особи іншої статі часто невдячні, на добро відповідають злом, їм важко довіряти.

Дещо менше позначається на гендерній взаємодії негативний особистісний досвід у спілкуванні з особами різної статі (2,14 бала в середньому) та відкрита жорстокість у спілкуванні з ними (2,14 бала в середньому). У даному випадку йдеться про намагання вчителів доводити принципи гендерної взаємодії у відкритому протистоянні, вони не приховують, що особистий досвід спілкування з особами іншої статі і, особливо, нетрадиційних до статі типів гендерної ідентичності викликає в них негативні емоції.

Найменше виражені обґрунтований і необґрунтований негативізм у спілкуванні досліджуваних з особами різної статі й типами гендерної ідентичності (1,95 бала і 1,54 бала в середньому відповідно). Такі вчителі схильні робити обґрунтовані й необґрунтовані висновки негативної спрямованості в контексті гендерної взаємодії.

За узагальненням результатів даних методик визначено рівні комунікативної складової гендерної толерантності вчителів закладів середньої освіти (табл. 4).

Як видно з даних у табл. 4, лише 21,1% досліджуваних віднесено до високого рівня комунікативної складової гендерної толерантності.

**Розподіл вчителів за рівнями комунікативної складової
гендерної толерантності**

Рівні комунікативної складової	Кількість досліджуваних, у %
Високий	21,2
Середній	53,7
Низький	25,1

Їм властиві комунікативна толерантність у гендерній взаємодії, позитивне оцінювання особистісного досвіду спілкування з особами різної статі й типів гендерної ідентичності.

Понад половини вчителів (53,7%) характеризуються середнім рівнем досліджуваної складової. Такі вчителі в цілому виявляють комунікативну толерантність у гендерній взаємодії, водночас, до певних меж, особливо у ситуації спілкування з особами з нетрадиційним стосовно статі типом гендерної ідентичності.

Водночас чверть досліджуваних педагогів (25,1%) виявили низький рівень комунікативної складової гендерної толерантності. Їм властиві комунікативна інтолерантність загалом, і в ситуації гендерної взаємодії зокрема.

Таким учителям у спілкуванні важко прийняти індивідуальні характеристики людини, відмінні від їхніх власних, і встановити з нею конструктивні стосунки.

За результатами дисперсійного аналізу підтверджено, що найнижчі показники комунікативної складової гендерної толерантності виявлено в молодих учителів ($p < 0,01$).

Крім того, встановлено особливості прояву досліджуваної складової у вчителів залежно від профілю предмета викладання (рис. 2).

З рис. 2 видно, що вчителі суспільно-гуманітарних дисциплін характеризуються вищим рівнем комунікативної складової гендерної толерантності, ніж вчителі природничо-математичних, особливо чоловіки ($p < 0,01$).

Примітно, що залежно від типу закладу освіти статистично значущих відмінностей у проявах комунікативної складової гендерної толерантності встановлено не було.

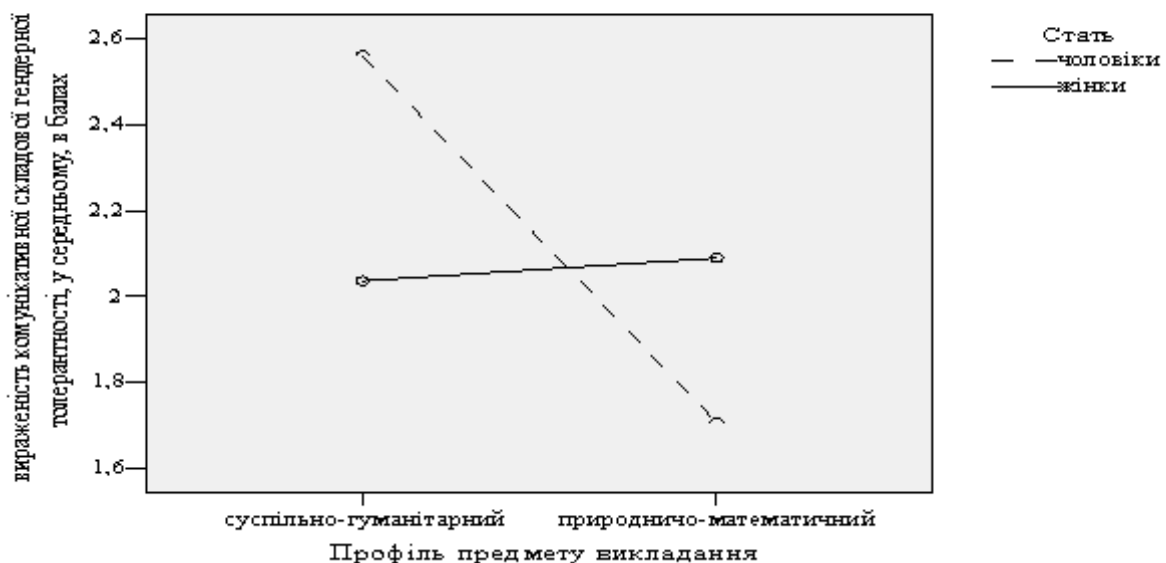

Рис. 2. Особливості комунікативної складової гендерної толерантності вчителів залежно від профілю предмета викладання вчителів

Хоча за результатами дисперсійного аналізу на рівні тенденції ($p = 0,089$) виявлено, що в закладах інноваційного типу прояви негативних комунікативних установок (окрім завуальованої жорстокості) дещо менші, ніж у закладах середньої освіти традиційного типу.

Висновки:

1. У результаті емпіричного дослідження виявлено недостатній рівень розвитку комунікативної складової гендерної толерантності в понад двох третин вчителів закладів середньої освіти.

2. Установлено статистично значущі відмінності у проявах комунікативної складової гендерної толерантності вчителів залежно від стажу педагогічної діяльності та профілю предмета викладання.

3. Виявлено гендерні особливості прояву окремих показників комунікативної толерантності вчителів, що свідчать про різні стилі їхньої життєвої активності залежно від статі («результативний» у чоловіків і «процесуально-результативний» у жінок»).

Перспективи подальших досліджень полягають у виокремленні соціально-психологічних та організаційно-професійних умов розвитку гендерної толерантності вчителів закладів середньої освіти, теоретичному обґрунтуванні, розробці та апробації психологічної програми розвитку гендерної толерантності освітян в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Список використаних джерел

1. Бардьер Г. Л. Социальная психология толерантности : дисс. ... доктора психол. наук : спец. : 19.00.05 / Г. Л. Бардьер ; С.-Петербург. гос. ун-т. – СПб., 2007. – 457 с.
2. Бем С. Линзы гендера: Трансформация взглядов на проблему неравенства полов / С. Бем. – М. : РОССПЭН, 2004. – 336 с.
3. Бойко В. В. Тест «Коммуникативная толерантность» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://psycabi.net/testy/83-test-kommunikativnoj-tolerantnosti-v-v-bojko>.
4. Бондарчук О. І. Соціально-психологічні основи особистісного розвитку керівників загальноосвітніх навчальних закладів у професійній діяльності : монографія / О. І. Бондарчук. – К. : Наук. світ, 2008. – 318 с.
5. Бююль А. SPSS: искусство обработки информации. Анализ статистических данных и восстановление скрытых закономерностей / А. Бююль, П. Цефель ; пер. с нем. – СПб. : ДиаСофтЮП, 2002. – 608 с.
6. Гендерный подход в социальном познании и образовании : монография / О. И. Ключко. – М.-Берлин : Директ-медиа, 2015. – 301 с.
7. Говорун Т. В. Гендерна психологія : навч. посібник / Т. В. Говорун, О.М. Кікінежді. – К. : Академія, 2004. – 308 с.
8. Горноста́й П. П. Гендерна соціалізація та становлення гендерної ідентичності / Основи теорії гендеру : навч. посіб. – К. : К.І.С., 2004. – С. 132–156.
9. Знаков В. В. Неправда, ложь и обман как проблемы психологии понимания / В. В. Знаков // Вопросы психологии. – 1993. – № 2. – С. 9–16.
10. Ильин Е. П. Психология индивидуальных различий / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2004. – 581 с.
11. Нежинська О. О. Психологічні умови формування гендерної компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. психол. наук ; спец. : 19.00.07 – пед. та вікова психологія / О. О. Нежинська; Університет менеджменту освіти НАПН України, 2011. – – 21 с.
12. Синдром «професійного вигорання» та професійна кар'єра працівників освітніх організацій: гендерні аспекти : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл та слухачів ін-тів післядиплом. освіти] ; за наук. ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки, Т. В. Зайчикової. – [2-е вид. перероб. та доповн.]. – К. : Міленіум, 2006. – 368 с.
13. Ткалич М. Г. Психологія гендерної взаємодії персоналу організацій : [монографія] / Маріанна Григорівна Ткалич. – К.-Запоріжжя : ЗНУ, 2015 – 315 с.
14. Фетискин Н. П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н.П. Фетискин, В.В. Козлов, Г.М. Мануйлов. – М. : Изд-во Ин-та психотерапии, 2005. – 490 с.
15. Шкурко Я. И. Психологічні особливості управлінської діяльності жінок-керівників закладів освіти / Я. И. Шкурко // Наука і освіта. – 1998. – № 4–5. – С. 86–88.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Bardier G. L. Social'naja psihologija tolerantnosti : diss. ... doktora psihol. nauk : spec. : 19.00.05 / G. L. Bardier ; S.-Peterb. gos. un-t. – SPb., 2007. – 457 s.
2. Bem S. Linzy genдера: Transformacija vzgljadov na problemu neravenstva polov / S. Bem. – M. : ROSSPJeN, 2004. – 336 s.

3. Bojko V. V. Test «Kommunikativnaja tolerantnost'» [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupu : <http://psycabi.net/testy/83-test-kommunikativnoj-tolerantnosti-v-v-bojko>
4. Bondarchuk O. I. Sotsial'no-psykholohichni osnovy osobystisnoho rozvytku kerivnykiv zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladiv u profesyniy diyal'nosti : monohrafiya / O. I. Bondarchuk. – K. : Nauk. svit, 2008. – 318 s.
5. Bjujul' A. SPSS: iskusstvo obrabotki informacii. Analiz statisticheskikh dannyh i vosstanovlenie skrytyh zakonomernostej / A. Bjujul', P. Cefel' ; per. s nem. – SPb. : DiaSoftJuP, 2002. – 608 s.
6. Gendernyj podhod v social'nom poznanii i obrazovanii : monografija / O. I. Kljuchko. – M.-Berlin : Direkt-media, 2015. – 301 s.
7. Hovorun T. V. Henderna psykholohiya : navch. posibnyk / T. V. Hovorun, O.M. Kikinezhdzi. – K. : Akademiya, 2004. – 308 s.
8. Hornostay P. P. Henderna sotsializatsiya ta stanovlennya hendernoyi identychnosti / Osnovy teorii henderu : navch. posib. – K. : K.I.S., 2004. – S. 132–156.
9. Znakov V. V. Nepravda, lozh' i obman kak problemy psihologii ponimaniya / V. V. Znakov // Voprosy psihologii. – 1993. – № 2. – S. 9–16.
10. Il'in E. P. Psihologija individual'nyh razlichij / E. P. Il'in. – SPb. : Piter, 2004. – 581 s.
11. Nezhyns'ka O. O. Psykholohichni umovy formuvannya hendernoyi kompetentnosti kerivnykiv zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladiv : avtoref. dys. ... kand. psykol. nauk ; spets. : 19.00.07 – ped. ta vikova psykholohiya / O. O. Nezhyns'ka; Universtet menezhmentu osvity NAPN Ukrainy, 2011. – 21 c.
12. Syndrom «profesijnogo vyhorannya» ta profesijna kar'jera pratsivnykiv osvity orhanizatsiy: henderni aspekty : [navch. posib. dlya stud. vyshch. navch. zakl ta slukhachiv in-tiv pislyadyplom. osvity] ; za nauk. red. S. D. Maksymenka, L. M. Karamushky, T. V. Zaychykovoyi. – [2-e vyd. pererob. ta dopovn.]. – K. : Milenium, 2006. – 368 s.
13. Tkalych M. H. Psykholohiya hendernoyi vzajemodiyi personalu orhanizatsiy : [monohrafiya] / Marianna Hryhorivna Tkalych. – K.-Zaporizhzhya : ZNU, 2015 – 315 s.
14. Fetiskin N. P. Social'no-psyhologicheskaja diagnostika razvitija lichnosti i malyh grupp / N.P. Fetiskin, V.V. Kozlov, G.M. Manujlov. – M. : Izd-vo In-ta psihoterapii, 2005. – 490 s.
15. Shkurko Ya. Y. Psykholohichni osoblyvosti upravlins'koyi diyal'nosti zhinok-kerivnykiv zakladiv osvity / Ya. Y. Shkurko // Nauka i osvita. – 1998. – № 4–5. – S. 86–88.

Polyakova, V.I. Distinctive features of gender tolerance of teaching staff with different gender identity types. *The article discusses the results of an empirical study of teaching staff's gender tolerance and its features in relation to teaching staff's gender identity. Two thirds of the respondents were found to have low levels of gender tolerance. Only every third respondent was able to fully adopt their own and other gender identities, free of gender bias and could establish partnerships with persons of another gender identity on the basis of moral principles.*

The author presents the results of her empirical study on the distribution of teaching staff by their gender identity types. The respondents with the undetermined gender identity were shown to increase in number. The author also describes the relationships between the characteristics of the teaching staff with different gender identity types and their sex, professional experience, type of educational institution (lyceum, gymnasium or traditional school) and its location (city, village).

As to the relationship between teaching staff's gender tolerance and their gender identity type, the individuals with the undetermined gender identity type were shown to be the least gender tolerant. The highest level of gender tolerance was found in the respondents with the masculine gender identity type, especially in men, while relatively high gender tolerance was present in the respondents with androgynous and feminine gender identity types. The author makes a conclusion about the expediency of differentiated teaching staff's gender tolerance development programs based on teachers' gender identity types.

Keywords: *gender, tolerance, intolerance, gender tolerance, teaching staff, gender identity type*

Відомості про автора

Полякова Віталія Іванівна, директор Гімназії ім. Т. Г. Шевченка Печерського району, м. Київ, Україна

Polyakova, Vitaliya Ivanivna, principal, T. Shevchenko School № 109, Pechersky district, Kyiv, Ukraine

E-mail: polyakova@ukr.net

Отримано 12 жовтня 2017 р.
Рецензовано 19 жовтня 2017 р.
Прийнято 27 жовтня 2017 р.